

Jan Golis*

Kultura fizyczna w działalności Inspektorii Krakowskiej Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1992–2005

Streszczenie

Celem pracy było przedstawienie działalności katolickiego stowarzyszenia Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej (SALOS RP) Inspektorii Krakowskiej w latach 1992–2005. W badaniach były zastosowane następujące metody badawcze: analiza źródeł historycznych, metoda indukcyjna, dedukcyjna i porównawcza.

Organizację SALOS RP powołano w 1992 roku. Stowarzyszenie prowadzone było przez: Zgromadzenie Księża Salezjanów, Siostry Salezjanki oraz osoby świeckie. Patronem tego organizacji był św. Jan Bosko. Prezesem stowarzyszenia był Zbigniew Dziubiński a wiceprezesem salezjanin Edward Pleń – krajowy duszpasterz sportowców. Organizacja ta realizowała swój program w pięciu prowincjach: Krakowskiej, Pilskiej, Warszawskiej, Wrocławskiej oraz Warszawsko-Wrocławskiej Sióstr. Stowarzyszenie prowadziło działalność w zakresie sportu, rekreacji fizycznej i rehabilitacji. Wiodącymi grami w SALOS RP były: koszykówka, piłka nożna, tenis stołowy i siatkówka. W SALOS RP organizowano kursy instruktora rekreacji ruchowej z tychże dyscyplin sportowych. Wydawane były także fachowe podręczniki z metodyki wychowania fizycznego. Nieodłączną częścią były akcje obozowe zimowe i letnie oraz imprezy sportowo-rekreacyjne. Organizowano także zawody w narciarstwie oraz snowboardzie. Igrzyska i turnieje organizowane przez Salezjańską Organizację Sportową miały charakter ogólnopolski i międzynarodowy. Działalność SALOS RP skupiała się na rozwoju fizyczno-duchowym dzieci i młodzieży.

---

* Jan Golis – student studiów doktoranckich w Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach.

Słowa kluczowe: Salezjańska Organizacja Sportowa RP, kultura fizyczna, sport, wychowanie fizyczne, rekreacja fizyczna.

I

Kultura fizyczna w Kościele rzymskokatolickim w Polsce w okresie od XV–XX wieku była zasługą wielu duchownych. Do jej rozpowszechniania przyczynili się m.in.: ks. M. Śmigielski, ks. P. Skarga, ks. S. Konarski, ks. H. Kołłątaj, ks. S. Staszic, ks. G. Piramowicz, ks. W. Bliziński, ks. Kalisz, ks. A. Kwiatkowski. Ważnymi działaczami katolickiej kultury fizycznej byli także: ks. J. Prądyński, ks. L. Biłko, ks. W. Adamski, ks. K. Lutosławski, ks. E. Potworowski, ks. W. Gadowski, ks. F. Blachnicki, ks. W. Danielski, ks. H. Bolczyk¹.

Znamienny wpływ na rozwój katolickiej kultury fizycznej w Polsce miały również pontyfikaty papieży: Leona XIII, Piusa X, Piusa XI, Piusa XII, Jana XXIII oraz Jana Pawła II. Kościół opowiadał się za etycznym charakterem sportu, który miał wszechstronnie rozwijać fizycznie i duchowo².

W Polsce do roku 1992 działały następujące katolickie stowarzyszenia kultury fizycznej: Związek Towarzystw Młodzieży (1917), Zjednoczenie Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej (1919) przekształcone w Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej i Żeńskiej (1926), Liga Katolicka (1920), Katolicki Związek Młodzieży Męskiej i Żeńskiej (1934), Ruch „Światło–Życie” – tzw. oaza (1966), Katolickie Stowarzyszenie Sportowe Rzeczypospolitej Polskiej, Stowarzyszenie „Parafiada” oraz Salezjańska Organizacja Sportowa (SALOS RP) utworzone w 1992 roku³.

Kultura fizyczna salezjanów została zapoczątkowana we Włoszech w oratorium św. Jana Bosko (1815–1888) – założyciela salezjanów. W młodości grał: w „lippę” (rodzaj prymitywnego baseballa), w „płytki”⁴, był zwinny, biegał, nauczył się sztuczek cyrkowych (żonglerka, chodzenie po linie, salto, chodzenie na rękach), był dobry w biegach i skokach, organizował zawody sportowe dla biednych chłopców, dorabiał na studia jako sędzia bilardowy, przebył wiele kilometrów boso, ponieważ pochodził z bardzo biednej rodziny. Swoje umiejętności z czasów młodości wykorzystał w pracy z młodzieżą niewydolną wychowawczo. Ksiądz Bosko w oratorium w Valdocco prowadził: biegi, grę w chorągiew-

¹ *Kultura somatyczna kleryków*, red. Z. Dziubiński, Warszawa 1996, s. 18.

² W. Karasiński, *Sport – przestrzeń działania Boga*, Włocławek 2007, b.pag.

³ M. Ponczek, *Kultura fizyczna a kościół rzymskokatolicki – antyk–XX wiek*, Częstochowa 2004, s. 29.

⁴ Odmiana gry domino, znana starożytnym Grekom, Hebrajczykom i Chińczykom, rozpowszechniona w Europie w XVIII wieku.

kę, chodzenie na szczudłach, gimnastykę, szermierkę, musztrę i bocce⁵, wycieczki turystyczne⁶.

Jego ideą życiową było wychowanie poprzez sport. Sport uważał za narzędzie służące do resocjalizacji trudnej młodzieży. Według niego osoba, która biegała na boisku wyzbywała się złych nawyków poprzez rywalizację z rówieśnikami. Popierał takie sporty, które nie powodowały bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i nie pozostawiały wyrzutów sumienia⁷.

Owoce działalności św. Jana Bosko było założenie zgromadzenia zakonu salezjanów w 1857 roku oraz założenie zgromadzenia sióstr salezjanek (Córek Maryi Wspomożycielki) w 1875 roku. Zgromadzenia te istnieją do dnia dzisiejszego i ich działalność rozprzestrzeniła się na całym świecie dzięki podrójom misyjnym księdza Bosko i jego następców⁸.

Na świecie działało wiele katolickich organizacji kultury fizycznej. Były to między innymi: Federation Internationale Catholique d' Education Physique et Sportive (FICEP)⁹, Federation Internationale Sportive de l'Enseignement Catholique (FISEC)¹⁰, Athletes in Action (AIA)¹¹, Federation Sportive et Culturelle de France (FSCF)¹², Centro Sportivo Italiano (CSI)¹³, Deutsche Jugendkraft (DJK)¹⁴, Polisportiva Giovanili Salesiane (PGS)¹⁵.

Pierwszą formalną włoską organizacją katolicką, założoną w 1967 roku przez księży salezjanów, była PGS. Jej struktura działania realizowała kulturę fizyczną zgodnie z zasadami św. Jana Bosko¹⁶.

Działalność tej organizacji sportowej była wzorem dla księży salezjanów z Polski. Jednakże należy pamiętać, że początki polskiej kultury fizycznej salezjanów, jako nieformalnej działalności sportowej, miały miejsce w chwili założenia

⁵ Gra w kule swą historią sięga czasów starożytnych, pierwszymi graczami byli Grecy i Rzymianie, choć sposoby ich gry nieco się od siebie różniły, ci pierwsi grali za pomocą okrągłych kamieni, drudzy – używając drewnianych kul pokrytych żelazem (inaczej gra w boules lub pentaque).

⁶ Źródło: <http://www.donbosco.salezjanie.pl/archiwum/czytaj.php?artykul=366> (*Sport św. Jana Bosko*).

⁷ „Miesięcznik Stowarzyszenia Salezjanów Współpracowników”, wrzesień 2006.

⁸ „Tygodnik Suwalski” 2000, nr 7.

⁹ Katolicka Federacja Międzynarodowa Wychowania Fizycznego i Sportu (utworzona przez Francję, Belgię i Włochy).

¹⁰ Międzynarodowa katolicka organizacja Belgii.

¹¹ Międzynarodowa katolicka organizacja sportowa założona w 1966 roku w Stanach Zjednoczonych.

¹² Federacja Klubów Sportowych i Organizacji Teatralnych, Tanecznych i Gimnastycznych we Francji (w skład tej federacji wchodzi 150 klubów).

¹³ Katolickie stowarzyszenie istniejące od roku 1906 we Włoszech.

¹⁴ Katolicka Organizacja Sportowa w Niemczech.

¹⁵ Salezjańska Organizacja Sportowa we Włoszech.

¹⁶ *Salezjanie a sport*, red. Z. Dziubiński, Warszawa 1998, s. 195–196.

pierwszego domu salezjańskiego dla dzieci i młodzieży w Polsce. Nastąpiło to w 1892 roku, kiedy salezjanin ks. Markiewicz założył dom w Miejscu Piastowym¹⁷.

Salezjanie współpracując z innymi zakonami, tj. pallotynami, pijarami, michalitami, jezuitami, marianami, prowadzili szkoły średnie i zawodowe cechujące się wykwalifikowanym personelem pedagogicznym i wysokim poziomem nauki. Dbali również o wysoki poziom wychowania fizycznego, co potwierdzał miesięcznik „Pokłosie Salezjańskie”, wychodzący w latach 1918–1939 w Krakowie¹⁸.

Salezjanie organizowali wiele wycieczek, zawodów, zajęć sportowych, posiadali własne obiekty sportowo-rekreacyjne, współpracowali z wieloma organizacjami.

Istotnym wydarzeniem dla kultury fizycznej salezjanów było zaproszenie polskiej młodzieży do wzięcia udziału w obozie sportowym w Barcelonie który odbył się 11–19 sierpnia 1989 roku, który zorganizowała organizacja PGS. Dzięki temu zaproszeniu nawiązano dalszą współpracę z PGS, która zaowocowała powstaniem podobnej organizacji na terenie Polski¹⁹.

II

Dzień 29 grudnia roku 1989 był ważnym momentem dla polskich organizacji kultury fizycznej, ponieważ parlament przyjął ustawę: „Prawo o stowarzyszeniach”, które mogło funkcjonować w sektorze pozarządowym. Powstało bardzo dużo stowarzyszeń działających na rzecz społeczeństwa, w tym również Katolickie Stowarzyszenia Kultury Fizycznej²⁰.

Dnia 6 maja 1992 roku na spotkaniu w domu salezjanów w Warszawie podjęto uchwałę o powołaniu stowarzyszenia SALOS RP i wybrano Komitet Założycielski²¹.

W dniu 20 czerwca 1992 roku zarejestrowano w Warszawie SALOS RP w Urzędzie Kultury Fizycznej i Turystyki. Organizacja ta miała swoją siedzibę w dzielnicy Praga Północ w Warszawie przy ulicy Kawęczyńskiej 53²². W skład władz SALOS-u RP wchodziły następujące osoby: Zbigniew Dziubiński - prezes, ks. Edward Pleń, Wiesław Pindel, Bożena Stawecka – wiceprezesa. Pierw-

¹⁷ Źródło: <http://www.seminare.pl>. *Powstanie i rozwój struktur Towarzystwa Salezjańskiego w Polsce*.

¹⁸ *Salezjanie a sport*, s. 166–171.

¹⁹ *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, red. E. Pleń, Z. Dziubiński, Warszawa 2005, s. 113–115.

²⁰ Wykład Z. Dziubińskiego pt. „Chrześcijańskie stowarzyszenia kultury fizycznej”, wygłoszony podczas Ogólnopolskich Rozgrywek Salezjańskich Animatorów Sportowych w Bydgoszczy (2006 rok)

²¹ *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, s. 119.

²² „Tempo” 1993, nr 9.

szy zjazd sprawozdawczo-wyborczy SALOS-u RP gościł między innymi Kazimierza Górskiego, który za „dobrego sportowca uważał dobrego obywatela”²³. Na I zjeździe wyborczym goszczono także prezesa włoskiej organizacji salezjańskiej PGS – ks. Gino Borgogno²⁴. Na początku działalności SALOS RP objął swym programem około 4–5 tys. dzieci i młodzieży wchodzących w skład 30 stowarzyszeń lokalnych²⁵.

W roku 2001 odbyło się Ogólnopolskie Sympozjum Salezjańskie nt. „Wiara a sport”. Poruszono wtedy istotne kwestie dotyczące etyki chrześcijańskiej sportu²⁶.

Istotą sportu SALOS RP nie była gra wyczynowa, lecz współzawodnictwo skierowane do wszystkich, niezależnie od umiejętności, bez sportowej selekcji²⁷.

Stowarzyszenie SALOS RP działało na terenie naszego kraju w następujących inspektoriat: Bydgoska, Krakowska, Poznańska, Warszawska, Wrocławska. Jej działalność prowadzili księża salezjanie i siostry salezjanki²⁸.

Salezjanie współpracowali z Polskim Komitetem Olimpijskim (PKOl), Urzędem Kultury Fizycznej i Turystyki (UKFiT), Ministerstwem Edukacji Narodowej (MEN), Akademią Wychowania Fizycznego (AWF) oraz wieloma innymi instytucjami, które przyśpieszyły rozwój SALOS RP²⁹.

Do najbardziej rozpowszechnionych dyscyplin SALOS RP należały: koszykówka, piłka nożna, siatkówka i tenis stołowy³⁰.

Jednym z pierwszych turniejów SALOS RP był Turniej tenisa stołowego o Puchar św. Jana Bosko organizowany w 1992 roku w Szkole Podstawowej im. Adama Asnyka w Warszawie³¹.

Stowarzyszenie SALOS RP prowadziło szereg imprez sportowo-rekreacyjnych tj. Savionalia (w Krakowie), Dni Młodości (w Debrznie), Campo Bosco (w Lutomierniku), Ministranckie Święto Dominika Savio (w Słupcy), Igrzyska sportowe (w Twardogórze), Don Bosco Cup (w Szczecinie)³².

Savionalia były zjazdem organizowanym przez Inspektorię Krakowską. Było to trzydniowe święto młodości. Średnio co roku przybywało 1000–1200 osób. Ponieważ św. Dominika Savio przypadało 5 maja, to właśnie mniej więcej w tym terminie odbywały się spotkania. Obok rozgrywek sportowych (badminton, trio-

²³ „Gość Niedzielny” 1993, nr 6.

²⁴ „Słowo Powszechne” 1993, nr 11.

²⁵ „Tempo” 1993, nr 27.

²⁶ „Olimpijczyk” 1999, nr 3–4.

²⁷ „Gość Niedzielny”, 2 maja 1993.

²⁸ Składnica Akt Inspektorii Warszawskiej (dalej: SAIW), podział administracyjny SALOS RP z 2005 roku, b.pag.

²⁹ „Nasz Dziennik” 1999, nr 26.

³⁰ „Niedziela Łódzka” 2000, nr 42.

³¹ „Słowo Powszechne” 1992, nr 199.

³² Źródło: <http://www.salosrp.pl> (*Imprezy sportowe Salezjanów*).

basket, szachy, piłkarzyki) były również gry indywidualne, jak np. wielobój dziecięcy (np. rzut do puszek czy bieg w workach) oraz imprezy muzyczno-kulturalno-religijne (pokazy, przedstawienia, koncerty, nabożeństwa itp.). Grupa wyjeżdżająca na Savionalia mogła starać się o dofinansowanie w lokalnych Wydziałach Kultury i Sportu Urzędów Miejskich i Gminnych, jak również wojewódzkich (impreza regionalna). Rozgrywki odbywały się w następujących dyscyplinach: koszykówka, piłka nożna, siatkówka, tenis stołowy i brały w nich udział sekcje sportowe SALOS RP. Dwie zwycięskie drużyny lub zwycięskie osoby z danej sekcji kwalifikowały się do rozgrywek ogólnopolskich SALOS. Wieczorem organizowana była dyskoteka dla wszystkich uczestników³³.

W SALOS RP organizowano również wiele akcji obozowych, m.in. były to: salezjańskie lato, salezjańska zima, sportowe wakacje, obozy rodzinne, obozy sportowo-wychowawcze, obozy integracyjne, obozy turystyczne³⁴.

Salezjanie zapraszali do współpracy byłych wychowanków salezjańskich do pracy nad młodzieżą. Były to osoby, które przeszły formację salezjańską w stowarzyszeniu SALOS lub w oratorium salezjańskim i miały ukończony 18 rok życia oraz chciały pełnić rolę tzw. asystenta salezjańskiego³⁵.

III

Dla najwybitniejszych i najbardziej aktywnych wolontariuszy (asystentów) organizowano kursy i szkolenia w zakresie kultury fizycznej. Kursy prowadzone były w oparciu o zatwierdzony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu oryginalny salezjański program. Kursy i szkolenia prowadzono z następujących dyscyplin sportowych: ćwiczenia siłowe, koszykówka, piłka nożna, piłka siatkowa, tenis stołowy³⁶.

Stowarzyszenie SALOS RP corocznie zaopatrywało swoje stowarzyszenia lokalne w różnego rodzaju sprzęt sportowy oraz współfinansowało budowę obiektów sportowo-rekreacyjnych i zaopatrywało stowarzyszenia w fachową literaturę. Największymi imprezami sportowymi Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP były: Ogólnopolskie Igrzyska Młodzieży Salezjańskiej (OIMS), Ogólnopolskie Igrzyska Młodzieży Salezjańskiej w futsalu oraz Światowe (Europejskie) Igrzyska Młodzieży Salezjańskiej (ŚIMS)³⁷.

³³ Źródło: <http://savionalia.prv.pl/> (*Savionalia*).

³⁴ *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, s. 182.

³⁵ *Edukacja poprzez sport*, red. Z. Dziubiński, Warszawa 2004, s. 273.

³⁶ „Magazyn Totalizatora Sportowego – Lotto” 2000, nr 6.

³⁷ *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, s. 164, 167, 169, 181.

Była również organizowana corocznie impreza dla wszystkich działaczy i współpracowników SALOS RP o nazwie Ogólnopolskie Rozgrywki Salezjańskich Animatorów Sportowych (ORSAS), w której trenerzy, opiekunowie i inni członkowie brali udział w rozgrywkach sportowych oraz spotykali się na różnego rodzaju wykładach dotyczących działalności stowarzyszenia bądź katolickiej kultury fizycznej³⁸.

Warszawa była trzykrotnie organizatorem ŚIMS (1997, 2001, 2005). Akcje sportowo-rekreacyjne salezjanów do 1995 roku wzrastały. Po 1995 roku nastąpił spadek liczby uczestników oraz organizacji obozów. Najbardziej prężną akcją salezjańską było Salezjańskie Lato, w której uczestniczyło w 1995 roku 5484 dzieci i młodzieży w 81 obozach. Sporą liczbą uczestników charakteryzowały się imprezy sportowo rekreacyjne (8720 uczestników w 1995 roku). W latach 1997–2000 najbardziej prężnie rozwijającą się akcją salezjańską były obozy sportowo-rekreacyjne, których w 2000 roku zorganizowano 17 z udziałem 17 681 dzieci i młodzieży. Najwięcej akcji w turystyce kwalifikowanej zorganizowano w 1997 roku (12 akcji, 672 osoby) oraz w 1999 roku (15 akcji, 595 osób). Akcje pod nazwą sportowe wakacje największy wzrost miały w 1998 roku (54 akcje, 2912 osoby) oraz w 2000 roku (59 akcji, 3392 osoby). W latach 2001–2005 poszczególne akcje ulegały zmniejszeniu, a następnie wzrostowi. W 2002 roku w imprezach sportowo-rekreacyjnych uczestniczyło 9830 dzieci i młodzieży na 10 obozach, a w 2005 roku 6871 dzieci i młodzieży na 8 obozach³⁹.

W latach 1996–2000 w OIMS wzrastała liczba uczestników w tej imprezie. W 1996 w OIMS brało udział 600 uczestników, a w 2000 roku aż 950 osób. W latach 2001–2004 następował dalszy wzrost liczby uczestników w OIMS. W 2001 było ich 1000, w 2004 – 1245 osób, natomiast w 2005 roku 950 osób⁴⁰.

W OIMS w futsalu w 1997 roku uczestniczyło 180 osób, w 2000 roku 250, w 1998 roku 280, w 2002 roku 260, w latach 2003/2004 – 200 uczestników, w 2005 roku 225 osób⁴¹.

IV

Inspektorium Krakowska wchodząca w skład Inspektorii Polskiej była najstarszą Inspektorium salezjańską w Polsce, uznawaną za jedną z najlepiej podtrzymujących pierwotne salezjańskie korzenie. W 1936 roku Salezjanie z Krakowa-Dębniaki posiadali własne boiska (m.in. do piłki nożnej, siatkówki i koszykówki).

³⁸ Ibidem, *Ogólnopolskie Rozgrywki Salezjańskich Animatorów Sportowych*.

³⁹ SAIW, sprawozdania roczne z imprez sportowych 1995–2005, b.pag.

⁴⁰ Ibidem, sprawozdania roczne z OIMS 1996–2005, b.pag.

⁴¹ Ibidem, sprawozdania roczne z OIMS w futsalu 1997–2005, b.pag.

Oprócz tego organizowano zabawy na wolnym powietrzu, marsze z pochodniami, strzelanie z korków oraz wycieczki do Tyńca, na Podhale, do Lwowa, Łodzi i Warszawy. Podczas letnich obozów obok zabaw i gier sportowych był również boks, gimnastyka sokola, lekkoatletyka, pływanie, strzelanie z wiatrówki, łucznicтво, koszykówka, siatkówka i piłka nożna. W 1938 roku w Krakowie przy ulicy Rakowieckiej salezianie organizowali gry i zabawy na boiskach. Zimą uprawiano narciarstwo, saneczkarstwo, tenis stołowy oraz szachy. Nagrodami w zawodach był przeważnie sprzęt sportowy. W drugiej połowie lat trzydziestych XX wieku istniało specjalistyczne salezjańskie koło piłki nożnej współpracujące z klubem „Cracovia”. Finansowo wspomagał je m.in. A. Walter, który był zarówno instruktorem, jak i trenerem. Stowarzyszenie nosiło nazwę „Siła”. Dodatkowo nawiązało ono kontakt w latach 1937–1938 z klubem „Wisła” Kraków⁴².

W latach 1995–2005 Inspektoriat Krakowski SALOS RP była czterokrotnie organizatorem Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Salezjańskiej (OIMS). Inspektoriat ta była również organizatorem różnego rodzaju ferii sportowych dla dzieci i młodzieży, obozów turystycznych, rekreacyjnych, integracyjnych, turniejów sportowych, kolonii, półkolonii, festynów sportowych oraz zlotów „Szlakami Jana Pawła II”⁴³. Była także organizatorem doszkoleń trenerów i instruktorów w zakresie: koszykówki, piłki nożnej, siatkówki i tenisa stołowego. W Inspektorii Krakowskiej w latach 1992–2005 zajmowano czołowe miejsca w tenisie stołowym, siatkówce, koszykówce i piłce nożnej⁴⁴.

Działalność sportowo-rekreacyjna SALOS-u Kraków w latach 2000–2002 przedstawiała się następująco: w 2000 roku przeprowadzono 36 akcji z 1839 uczestnikami, w 2001 – 40 akcji z 1905 uczestnikami, w 2002 roku 47 akcji z 2445 uczestników. W 2003 roku w Krakowie zorganizowano 1992 akcje, w 2004 roku – 1650 akcji, a w 2005 roku – 1600 akcji⁴⁵.

W 2001 roku salezianie z Krakowa pojechali z dziećmi i młodzieżą w Bieszczady, do Karwieńskich Błot koło Jastrzębiej Góry (4 turnusy), na Słowację (5 turnusów), na Mazury (7 turnusów), do Lipnicy Wielkiej (koszykówka, siatkówka, tenis stołowy, piłka nożna), na rajd rowerowy (trasa: Polska–Słowacja–Węgry) oraz zorganizowali półkolonie (tenis ziemny, basen, wycieczki piesze, kino, park wodny)⁴⁶.

W 2002 roku SALOS Kraków zorganizował wczasy rodzinne w Kuneradzie koło Żyliny na Słowacji (6 turnusów) oraz obozy: Karwieńskie Błota (4 turnusy – dzieci do lat 13), Żegiestów – obozy językowe (3 turnusy – dzieci i młodzież

⁴² *Salezianie a sport*, s. 168.

⁴³ Składnica Akt Inspektorii Krakowskiej (dalej: SAIK), kalendarz imprez 1995–2005, b.pag.

⁴⁴ Ibidem, sprawozdania z działalności z lat 1995–2005, b.pag.

⁴⁵ Ibidem, sprawozdanie z działalności w latach 2000–2005, b.pag.

⁴⁶ Ibidem, obozy rekreacyjno-sportowe 2001, b.pag.

do lat 15), Mikołajki na Mazurach (7 turnusów – młodzież 14–16 i studenci), Lipnica Wielka (2 turnusy – koszykówka, siatkówka, tenis stołowy), Zagórze koło Chrzanowa (2 turnusy – piłka nożna), rajd rowerowy (Polska–Austria–Niemcy), rajd „Pikuś” (rowery, kajaki, góry)⁴⁷.

W 2003 roku odbyły się wczasy rodzinne w Kuneradzie (5 turnusów), obozy: Karwieńskie Błota (4 turnusy – dzieci do 13 lat), Mikołajki na Mazurach (6 turnusów – młodzież 14–18 i studenci), Istebna – obóz językowy (dzieci i młodzież do 15 lat), Lipnica Wielka (2 turnusy – młodzież 11–18, koszykówka, siatkówka i piłka nożna), w Witowie (2 turnusy – młodzież 10–19 lat, piłka nożna), rajd „Pikuś” (1 turnus – góry, wędrówki, rowery), szkoła przetrwania w Beskidzie Niskim (1 turnus – młodzież do 13 lat)⁴⁸.

W 2004 roku zrealizowano wczasy rodzinne: Kunerad koło Żiliny na Słowacji (4 turnusy), obozy: Mazury (6 turnusów – młodzież 14–19 lat, obóz stacjonarno-wędrowny), Karwieńskie Błota (4 turnusy – dzieci do lat 13), Bieszczady (2 turnusy – dzieci i młodzież do 17 lat), Lutowiska w Bieszczadach (2 turnusy – młodzież 11–18 lat, koszykówka, siatkówka, tenis stołowy), rejsy morskie – Morze Bałtyckie i Północne (5 turnusów) oraz półkolonię (basen, teatr, kino muzeum)⁴⁹.

W 2005 roku przeprowadzono wczasy rodzinne (Kunerad koło Żiliny na Słowacji (3 turnusy), obozy: Karwieńskie Błota (4 turnusy – dzieci do lat 13), Mazury (6 turnusów – młodzież 14–19 lat, obóz stacjonarno-wędrowny), Jabłonka (obóz sportowo-rekreacyjny dla dzieci, piłka nożna dla młodzieży, siatkówka dla młodzieży), Piekielnik (obóz sportowo-rekreacyjny dla dzieci i młodzieży), Jabłonka – obóz językowy (2 turnusy dla dzieci i młodzieży), Mikołajki, półkolonia (basen, kino, teatr, wycieczki autokarowe). Zimą zorganizowano obozy sportowe: Lipnicka Wielka (turnus dla piłkarzy, turnus dla młodzieży), Piekielnik (piłka nożna); obozy narciarskie: Muszyna (turnus dla dzieci, turnus dla młodzieży – koszykówka, narty), Żegiestów (turnus dla młodzieży, turnus dla dzieci); kolonie – Kaczory (dwa turnusy dla dzieci); półkolonie (pływalnia, kino, wycieczki autokarowe, lodowisko)⁵⁰.

Krakowska impreza salezjanów pt. „Papieskimi trasami” pozwalała dzieciom i młodzieży aktywnie uczestniczyć w turystyce pieszej, rowerowej i kajakowej⁵¹.

„Magazyn Totalizatora Sportowego – LOTTO” często wspierał krakowski SALOS. Dzięki jego pomocy organizacja mogła działać prężniej i pozyskiwać nowe środki na dalszy rozwój.

⁴⁷ Ibidem, obozy rekreacyjno-sportowe 2002, b.pag.

⁴⁸ Ibidem, obozy rekreacyjno-sportowe 2003, b.pag.

⁴⁹ Ibidem, obozy rekreacyjno-sportowe 2004, b.pag.

⁵⁰ Ibidem, obozy rekreacyjno-sportowe 2005, b.pag.

⁵¹ „Dziennik Polski – Rabka” 1999.

V

W Inspektorii Krakowskiej SALOS RP obejmowała następujące ośrodki: Chybie, Czarny Dunajec, Jaworzno, Kielce, Kraków, Lublin, Oświęcim, Pogrzebień, Przemyśl, Rzeszów, Staniątka, Świętochłowice, Zabrze⁵².

W Chybiu SALOS propagowała turystykę i rekreację wśród osób niepełnosprawnych. Często organizowano wyjazdy w góry, nad morze oraz gry i zabawy. Liczba uczestników obozów ciągle wzrastała. Na początku działalności w obozach uczestniczyło 80 osób, a w 2005 aż 120 osób⁵³.

W Czarnym Dunajcu SALOS doskonalił się głównie w futsalu, siatkówce i tenisie stołowym, organizując ferie sportowe (piłka nożna i tenis stołowy), Turniej Mikołajkowy Siatkówki oraz Turniej Piłki Nożnej św. Jana Bosko⁵⁴.

W Kielcach SALOS specjalizował się w siatkówce dziewcząt. Świadczyło o tym II miejsce w 1994, 1995 i 1998 roku na OIMS. Stowarzyszenie SALOS Kielce posiadało również silną drużynę piłki nożnej chłopców, która w 1995 roku zajęła II miejsce na OIMS⁵⁵.

W Krakowie SALOS posiadał w 1994 roku dobrą drużynę tenisa stołowego dziewcząt, która zajęła II miejsce w OIMS. Najlepsze wyniki uzyskiwał w koszykówce⁵⁶. Zawodniczki krakowskiego SALOS-u uzyskiwały również dobre wyniki w siatkówce⁵⁷. Dziewczęta z krakowskiego SALOS-u zdobyły także I miejsce w siatkówce w Turnieju piłki siatkowej dziewcząt i chłopców ze szkół podstawowych i gimnazjów⁵⁸.

Czołową dyscypliną SALOS-u Lublin był tenis stołowy (I miejsce w turnieju w Przemyślu w 1998 roku, I miejsce w 1999 roku na OIMS, I miejsce w 2000 roku na OIMS, I miejsce w 2001 roku na OIMS, I miejsce w 2002 roku w ŚIMS⁵⁹).

W Oświęcimiu SALOS był liderem w triobaskiecie⁶⁰, uzyskując w Savionaliach 2001 I miejsce. Oświęcimski SALOS bardzo dobrze działał w badmintonie, uzyskując I miejsce na Savionaliach 2004 w Krakowie. SALOS Oświęcim

⁵² Źródło: <http://www.seminare.pl> (*Podziały administracyjne salezjanów*).

⁵³ Źródło: <http://www.razem-chybie.pl/index.php> (*SALOS Chybie*).

⁵⁴ Źródło: <http://salosczd.wordpress.com> (*SALOS Czarny Dunajec*).

⁵⁵ *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, s. 208–209.

⁵⁶ I miejsce dziewcząt w 2000 roku na OIMS, II miejsce chłopców w 2001 roku na OIMS, II miejsce dziewcząt w Światowych Igrzyskach Młodzieży Salezjańskiej (ŚIMS) w 2001 roku.

⁵⁷ II miejsce w Mikołajkowym Turnieju Piłki Siatkowej (MTPS) w Kielcach w 2005 roku oraz I miejsce w MTPS w Krakowie w tym samym roku.

⁵⁸ Źródło: <http://www.salos.pl/> (*SALOS Kraków*).

⁵⁹ Źródło: <http://www.salos.lublin.pl/gora.htm> (*SALOS Lublin*).

⁶⁰ Odmiana koszykówki, której drużyna stanowi 3 osoby.

posiadał także znakomitą drużynę tenisistów stołowych, którzy zdobyli I i II miejsce na Savionaliach 2005 w Krakowie⁶¹.

W Przemyślu w latach 1994–1996 posiadał dobrą drużynę koszykówki dziewcząt i chłopców⁶². W latach 1997–2000 SALOS Przemyśl zadebiutował w tenisie stołowym (I miejsce – dziewczęta w 1997 roku na OIMS, I miejsce – dziewczęta w 1998 roku na OIMS, I miejsce – dziewczęta w 1999 roku na OIMS i ŚIMS, I miejsce – dziewczęta w 2000 roku na OIMS i ŚIMS, I miejsce dziewczęta w 2001 roku na OIMS i ŚIMS, I miejsce chłopcy w 2002 roku w II MS w Krakowie)⁶³.

W Rzeszowie SALOS wielokrotnie osiągał wysokie wyniki w siatkówce: II miejsce – chłopcy na OIMS w 1997 roku, II miejsce – chłopcy na OIMS w 1998 roku, I miejsce – chłopcy na OIMS w 2000 roku, II miejsce – dziewczęta na OIMS w 2001 roku, II miejsce na OIMS w 2002 roku. W latach 1998–2002 SALOS Rzeszów grał znakomicie w futsalu (I miejsce na OIMS w 1998 roku, I miejsce na OIMS w 1999 roku, II miejsce na OIMS w 2000–2002 roku). Dobre wyniki uzyskał także w piłce nożnej (II miejsce OIMS w 1998 roku, II miejsce w OIMS w 2001 roku, II miejsce w OIMS w 2002 roku, III miejsce w ŚIMS w 2001 roku).

W Staniątkach SALOS najlepsze wyniki uzyskał w piłce nożnej: I i II miejsce w piłce halowej na Inspektorialnych Igrzyskach Młodzieży Salezjańskiej (II MS) w 2003 roku Krakowie, II miejsce w piłce nożnej w 2004 roku na II MS w Oświęcimiu, I miejsce w 2005 roku na IIMS w Oświęcimiu⁶⁴.

W Świętochłowicach dobrze działał w koszykówce, zajmując w 2005 roku II miejsce w OIMS oraz I miejsce chłopców i II miejsce dziewcząt w Mistrzostwach Szkół Gimnazjalnych w Świętochłowicach. Dobre wyniki uzyskiwał również w Zawodach Piłkarzyków w 2005 roku w Zabrze, zajmując dwukrotnie I miejsce w tej konkurencji. Do innych sukcesów należało trzykrotne zajęcie II miejsca w Turnieju Szachowym w Zabrze. Uczniowie świętochłowickiego SALOS-u uzyskali także dwukrotnie I miejsce (chłopcy) w Międzyszkolnym Turnieju Tenisa Stołowego w Świętochłowicach w 2005 roku oraz I miejsce w Turnieju Piłki Siatkowej (chłopcy). Drużyna SALOS Świętochłowice zdobyła dwukrotnie II miejsce w Sztafetowych Biegach Przelajowych 2005 w Świętochłowicach (dziewczęta i chłopcy) oraz I w II Integracyjnym Turnieju Piłki Nożnej w Rudzie Śląskiej w 2005 roku⁶⁵.

⁶¹ Źródło: <http://www.salos-zasole.neostrada.pl> (SALOS Oświęcim).

⁶² II miejsce – chłopcy w 1994 roku na OIMS, II miejsce – dziewczęta w 1995 roku na OIMS, II miejsce w 1996 roku na OIMS.

⁶³ *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, s. 228–231.

⁶⁴ Źródło: <http://staniatki.pl> (SALOS Staniątki).

⁶⁵ Źródło: <http://www.salezjanie.com> (SALOS Świętochłowice).

Zabrzański SALOS największe sukcesy osiągał w siatkówce⁶⁶. Salezjanie z Zabrze godnie prezentowali się również w zawodach w tenisie stołowym⁶⁷. Kolejną dyscypliną, w której zabrzańska drużyna SALOS-u osiągała znaczące wyniki był badminton⁶⁸. Uzyskali także wysokie miejsca w aerobiku⁶⁹. Do innych sukcesów SALOS-u Zabrze należą: II miejsce trampkarzy w turnieju organizowanym przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (MOSiR) „Sparta” – Zabrze w 2002 roku, II miejsce w Mistrzostwach Szkół Ponadgimnazjalnych w narciarstwie alpejskim dziewcząt w 2005 roku, II miejsce w 2005 roku w Mistrzostwach Szkół Gimnazjalnych w dwuboju nowoczesnym. W 1999 roku koszykarze z SALOS-u Zabrze zdobyli I miejsce w półfinałach mistrzostw Polski Szkół Salezjańskich i awansowali do OIMS, które odbyły się w Poznaniu⁷⁰.

VI

Działalność Inspektorii Krakowskiej w zakresie kultury fizycznej miała istotne znaczenie w rozwoju fizycznym dzieci i młodzieży na obszarze południowej Polski. Wielu młodych regularnie uczestniczyło w zajęciach, obozach sportowych, turniejach organizowanych przez poszczególne pododdziały. Lokalne ośrodki SALOS w Krakowie proponowały dzieciom i młodzieży różnorodne formy sportowego współzawodnictwa. Baza sportowa Inspektorii Kra-

⁶⁶ II miejsce – dziewczęta w 1998 roku na OIMS, II miejsce – chłopcy w 2000–2001 roku na OIMS, II miejsce – chłopcy w 2000 roku w Igrzyskach Młodzieży Salezjańskiej w Łodzi, II miejsce – chłopcy w 2001 roku na ŚIMS, I miejsce w II MS, I miejsce – chłopcy w 2002 roku na ŚIMS, I miejsce w mistrzostwach Zabrze juniorów, II miejsce w 2003 roku w półfinale wojewódzkim – dziewczęta, I miejsce – chłopcy w 2003 roku w Mistrzostwach Zabrze, II miejsce – dziewczęta w 2003 roku w Mistrzostwach Zabrze, II miejsce w 2004 roku w półfinałowych zawodach wojewódzkich, I miejsce – dziewczęta w 2004 roku w II MS oraz II miejsce – chłopcy w tych samych zawodach.

⁶⁷ I miejsce chłopców w Savionaliach 1999, I miejsce dziewcząt i chłopców w 1999 roku w III Olimpiadzie Młodzieży w Sułowie, II miejsce – chłopcy w 2000 roku w ŚIMS, II miejsce – chłopcy w 2000 roku w Igrzyskach Młodzieży Salezjańskiej w Łodzi, I miejsce – chłopcy – Savionalia 2000, II miejsce w 2004 roku w Mistrzostwach Zabrze, I miejsce drużynowo w Mistrzostwach Zabrze.

⁶⁸ II miejsce dziewcząt w 1999 roku w Wojewódzkim Turnieju Badmintona w Pszczynie, I i II miejsce w 2003–2004 roku w Mistrzostwach Zabrze, II miejsce w 2005 roku w Mistrzostwach Zabrze.

⁶⁹ I miejsce w 2004 roku w Mistrzostwach Szkół Gimnazjalnych Zabrze w kategorii sport aerobik, I miejsce w 2004 roku w Mistrzostwach Szkół Gimnazjalnych Zabrze w kategorii dance aerobik, II miejsce w Mistrzostwach Zabrze.

⁷⁰ Składnica Akt Salezjańskiego Zespołu Szkół Publicznych w Zabrze (dalej: SASZSP), Wydarzenie sportowe 1998–2005, b.pag.

kowskiej oraz organizacja zawodów, kursów instruktorskich corocznie ulegała znacznemu rozwojowi. Powstało wiele obiektów sportowych, pozyskano szereg sponsorów, nawiązano współpracę z różnymi instytucjami, podnosząc tym samym poziom wychowania fizycznego wśród salezjańskich szkół. Salezianie z Inspektorii Krakowskiej poprzez wdrażanie kultury fizycznej swoim wychowankom eliminowali różnego rodzaju patologie społeczne wśród młodzieży trudnej. Ciekawy program zajęć sportowych, kolonii, obozów, wycieczek przyciągał do lokalnych klubów SALOS Kraków wielu młodych ludzi szukających interesujących form wypoczynku i rekreacji. Inspektorium Krakowska zawsze była otwarta dla ludzi pragnących rozwijać swoje zainteresowania m.in. w zakresie kultury fizycznej.

Summary

Physical Culture in the Inspectoral Cracow Salesian Sport Organization for the Republic of Poland in the Years 1992–2005

Presentation of activity of catholic association was purpose of work in late 1992–2005 salesian organization sports polish (SALOS) republic Cracow. They were employed in research following method investigative analysis of historic source, inductive method, inferential and comparative. It appoint organization in 1992 year polish republic SALOS. Association was led by assembly of priest Salesian, sisters Salesian and secular persons. Holy Jan Bosco was sponsor of this organization. Zbigniew Dziubiński was chairman of association but vice-chairman Edward Pleń – national priest athlete. This organization realized program in five provinces Cracow, Pila, Warsaw, Wroclaw and Wroclaw-Warsaw sisters. Association led activity in range of sport, physical recreation and rehabilitation. There was in leading game polish republic SALOS basketball, soccer, ping-pong and volley-ball. It organize rates of instructors of motor recreation in from these sports disciplines polish republic SALOS. Professional textbooks were issued from methodics of physical education also. Winter shares camp were inherent part and summer and performance sports – recreation. It organize profession in skiing also and snowboard. Games and competitions organized had polish-wide character by organization sports and international. Activity concentrated on development polish republic SALOS physically – spiritual child and young people.

Key words: salesian organization sports polish republic, physical culture, sport, physical education, physical recreation.

Bibliografia

A. Źródła

I Źródła archiwalne:

Składnica Akt Inspektorii Warszawskiej

Sprawozdania roczne z imprez sportowych 1995–2005

Sprawozdania roczne z OIMS 1996–2005

Sprawozdania roczne z OIMS w futsalu 1997–2005

Składnica Akt Inspektorii Krakowskiej

Kalendarz imprez 1995–2005

Obozy rekreacyjno-sportowe 2001–2005

Sprawozdania z działalności z lat 1995–2005

II Źródła internetowe:

<http://salosczd.wordpress.com> (*SALOS Czarny Dunajec*)

<http://www.donbosco.salezjanie.pl/archiwum/czytaj.php?artykul=366> (*Sport św. Jana Bosko*)

<http://www.razem-chybie.pl/index.php> (*SALOS Chybie*)

<http://www.salezjanie.com> (*SALOS Świętochłowice*)

<http://www.salos.lublin.pl/gora.htm> (*SALOS Lublin*)

<http://www.salos.pl> (*SALOS Kraków*)

<http://www.salosrp.pl> (*Imprezy sportowe Salezjanów*)

<http://www.salos-zasole.neostrada.pl> (*SALOS Oświęcim*)

<http://www.savionalia.prv.pl> (*Savionalia*)

<http://www.seminare.pl> (*Podziały administracyjne salezjanów*)

<http://www.seminare.pl>. (*Powstanie i rozwój struktur Towarzystwa Salezjańskiego w Polsce*)

<http://www.staniatki.pl> (*SALOS Staniatki*)

III Prasa:

„Dziennik Polski – Rabka” 2000

„Gazeta Stołeczna” 1993

„Gość Niedzielny” 1993

„Magazyn Totalizatora Sportowego – Lotto” 2000

„Miesięcznik Stowarzyszenia Salezjanów Współpracowników” 2006

„Nasz Dziennik” 1999

„Niedziela Łódzka” 2000

„Olimpijczyk” 1999

„Rzeczpospolita” 1993

„Słowo Powszechne” 1992, 1993

„Tempo” 1993

„Tygodnik Suwalski” 2000

B. Literatura:

Edukacja poprzez sport, red. Z. Dziubiński, Warszawa 2004.

Golis J., *Stan badań nad dziejami kultury fizycznej Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej (1992–2007)*, [w:] *Humanistyczne spekty sportu i turystyki*, red. Z. Dziubiński, Warszawa 2008.

Kultura somatyczna kleryków, red. Z. Dziubiński, Warszawa 1996.

M. Ponczek, *Kultura fizyczna a Kościół Rzymskokatolicki. Antyk–XX wiek*, Częstochowa 2004.

Ponczek M., *Kultura fizyczna a Kościół Rzymskokatolicki w Polsce po II wojnie światowej 1945–2000*, Katowice 2003.

Ponczek M., *Kultura fizyczna w dokumentach papieskich i Episkopatu Polski w pierwszym dziesięcioleciu III Rzeczypospolitej 1989–1999*, Częstochowa 2003.

Salezianie a sport, red. Z. Dziubiński, Warszawa 1998.

Wy jesteście moją jedyną nadzieją, red. E. Pleń, Z. Dziubiński, Warszawa 2005.